

NARCÍS-JORDI ARAGÓ Periodista i escriptor

Ofici de periodista

A punt de fer 80 anys, Narcís-Jordi Aragó treballa en les galerades de «Periodisme sota sospita», unes memòries del seu pas per Presència, entre 1967 i 1980, que repassen un dels períodes més difícils de l'ofici, entre la censura i el voluntariat

Perfil borrós a l'ombra de Proust

EVA VÀZQUEZ

Un seu besavi, Gaudenci Masó, va fundar *El Constitucional*, i l'endemà mateix que aquell periòdic liberal deixés de sortir al carrer, el seu fill, Rafael Masó i Pagès, futur pare de l'arquitecte, treia al carrer el *Diario de Gerona*, amb impremta als baixos de la casa pairal del carrer Ballesteries de Girona. Narcís-Jordi Aragó, que va créixer impregnat d'olor de tinta i linotípi, semblava predestinat al periodisme, però encara no sabia que hauria de sacrificar l'autèntica vocació dedicant-se a l'advocacia i que, quan finalment pogués exercir-la, coincidiria amb els anys turbulents del franquisme. A punt de complir, el pròxim 29 de juny, els 80 anys, treballa en les galerades de *Periodisme sota sospita*, que Acontravent té previst publicar a finals d'any, una crònica que fa memòria del seu pas per *Vida Catòlica*, l'òrgan de la Junta Diocesana d'Acció Catòlica on va publicar

el seu primer article, un reportatge sobre la construcció de l'església de Sant Josep, i sobretot pel setmanari *Presència*, fundat el 1965 i del qual va assumir la direcció el 1967, en l'etapa crucial, carregada d'argücies i perplexitats, de la famosa Llei de Premsa de Manuel Fraga.

—«*Vida Catòlica* depenia del Bisbat, però intentàvem que suplís les limitacions d'informació de l'època. De tota manera, estàvem sotmesos a la censura eclesiàstica, i això va ser el que va acabar fent que pleguéssim. Teníem de censor un canonge que era amic de l'alcalde, Pere Ordis, i el dia que ens va fer suprimir un article de Jordi Dalmau sobre els arbres de la Devesa, que Ordis volia tallar, vam decidir marxar. Vam estar negociant un temps amb el bisbe, Josep Cartaña, que era un home molt tossut, però no hi havia res a fer. Quan el nou bisbe, Narcís Jubany, va nomenar de cap de publicacions en Pere Madrenys, ens va venir a bus-

car per recuperar la revista, a mi, a Francesc Ferrer, a Jordi Dalmau, a Josep M. Capella. Però els temps havien canviat, ens sentíem deslligats d'aquella estructura episcopal que no vèiem que tingués futur, començant pel seu mateix nom, que ja no tocava. Jubany, per convèncer-nos, ens va proposar dir-ne *Vida* i prou, perquè el catolicisme, deia, ja se'ns suposava.»

—**I llavors hi va haver aquella famosa entrevista de Corpus...**

—«Sí, la tarda de Corpus de 1967 el bisbe ens va citar al Palau Episcopal després de la processó per parlar de la represa de *Vida Catòlica*, però nosaltres vam plantejar què passaria si, en lloc de ressuscitar un mort, intentàvem crear una revista civil. Aleshores en Francesc Ferrer va comentar que en Manuel Bonmatí, l'editor de *Presència*, estava tenint molts de problemes amb les multes i que es volia treure de sobre el setmanari. Jubany va ac-

Narcís-Jordi Aragó, al menjador de la Casa Masó, on ha viscut els últims cinquanta anys. Al tercer pis del mateix immoble, continua escrivint els seus articles fidel a una vella Olivetti. / LLUÍS SERRAT

NJA

cedir a comprar-lo, però perquè no se sabés que l'Església era al darrere, faria el taló com si fos un donatiu de la Creu Roja polonesa. Vam anar a veure en Bonmatí, li vam posar els diners damunt la taula i li vam dir que nosaltres faríem la revista. Mai no va saber d'on venien els diners. Crec que es va morir sense saber-ho.»

–**Tan costoses eren, les multes?**

–«Quan una publicació no agradava, li imposaven multes setmanals de 50.000 pessetes, i al cap d'un mes ja l'havien ofegada de deutes. Carmen Alcalde i Maria Rosa Prat també estaven buscant suports econòmics a Barcelona per fer-hi front. No van prosperar les negociacions amb en Jordi Pujol, però amb el PSUC van estar a punt d'arribar a un acord. Va ser llavors que vam intervenir-hi nosaltres, i elles sempre ho han considerat una traïció, i potser ho era, perquè jo també havia col·laborat en l'anterior etapa.»

–**Què s'havia torçat?**

–«En Bonmatí aspirava a fer un diari de la Lliga, però Alcalde, que era qui de fet s'encarregava dels continguts, va convertir-la en una publicació molt d'esquerres i radical. No hi havia número que no es parlés de la guerra del Vietnam. Fins a cert punt, sí que va ser una traïció. Jo havia anat a una de les primeres reunions de Presència, en un soterrani de la plaça del Vi, amb en Miquel Gil, en Fèlix Bousó, la Carmen Alcalde, la Rosa Prats. Després, per elles vaig ser el dolent de la pel·lícula. Segurament perquè, com que només jo tenia títol de periodista, d'acord amb la Llei de Premsa, era l'únic que podia ocupar el càrrec de director. Pere Madrenys també tenia la diplomatura, però era capellà i no hauria quedat gaire bé. Així que no vaig fer cap mèrit per obtenir el càrrec. Ara bé: encara que ningú no cobrava, les hores les hi posava jo. A la llarga, que fos director també va ser una font de discrepàncies, perquè em van

Presència es va comprar amb un donatiu de la Creu Roja polonesa pagat pel Bisbat

La Llei de Premsa era perversa, perquè em feia actuar també a mi de censor

Sóc mal periodista, la premsa em fa molta nosa. En un diari hauria patit molt

Vam anar al revés del món: va ser l'acció, la que ens va portar al compromís

acusar de voler-ho fer tot. Però era voluntariat i bona fe.»

–**Amb la renovació, va canviar d'orientació, la revista?**

–«Va canviar radicalment. Quan vam anar a veure el delegat d'Información y Turismo per comunicar-li el canvi de mans, ens va dir: "No saben ustedes el peso que nos quitan de encima!". Llavors era vigent el *depósito previo*, que consistia a entregar el setmanari a l'autoritat just abans de la distribució perquè el revisessin. Si no obteníem el segell governatiu, era considerat un imprès il·legal. En tres o quatre hores, els funcionaris se'l llegien amb lupa i decidien si el deixaven passar. Si el delegat s'espantava massa, enviava un teletip a Madrid. No sempre t'amenaçaven amb el segrest. Però havies de fer un munt de plects de càrrec i descàrrec, tractar dia sí dia també amb la direcció general o el ministeri. Era un estira-i-arrotonsa constant. Teníem sort que en Jaume Curbet, que ens l'imprimia, era un sant i sempre accedia a fer canvis d'última hora.»

–**Diria que va arribar a fer amistat amb els censors, de tant tractar-hi?**

–«Tant com amistat, no en diria, però sí que ens coneixíem bé. Hi havia un noi jove, molt trempat [José L. González Sobral], amb qui el tracte era prou afable. Però després va arribar un censor més ultra, a punt de jubilar-se, gran i poruc [Félix Ayala]. A ells també els anava la pell. Vivien amb por per les represàlies de Madrid si deixaven passar segons què. La llei tenia les seves trampes. S'havia declarat la llibertat de premsa, però amb limitacions en coses tan vagues com ara "el respeto a la verdad y a la moral". Què vol dir, això? Quina veritat? Quina moral? També hi havia la consigna del "debido respeto a las instituciones y cargos públicos", que neutralitzava la crítica. Tot i això va ser un bon pas, perquè la censura era indigna. Fraga va saber rentar la cara del país a l'exterior, però va fer una llei amb totes les precau-

cions que exigia una situació dictatorial.»

–**Capejar la vigilància administrativa devia ser una feina afegida considerable.**

–«Era molt pesat. Sempre hi havies d'estar pensant. El responsable de tots els articles era el director. Totes les sancions es dirigien contra ell, que al capdavant era qui havia consentit que un insensat escrivís qui sap què. Per tant, jo era sempre el cap de turc. És un sistema pervers, perquè això m'obligava a fer també de censor. Era una feina molt antipàtica i desagradable. Se'm va enfadar molta gent, per això. En una ocasió vaig haver de suprimir una frase de Josep M. Hueras Claveria d'un article sobre la no-violència, tot i que m'havia demanat que li respectés el text íntegre. Li vaig escriure per explicar-li que no havia tingut més remei, i em va respondre: "Estimat company de fatigues, entenc perfectament la teva decisió." Ell era també director de l'*Oriflama*, i sabia quina era la meua posició.»

–**Vostè, però, havia estudiat Dret i de fet exercia d'advocat.**

–«Vaig estudiar Dret perquè no vaig tenir criteri per triar periodisme, que era el que jo volia. A més, els pares eren grans i no hauria pogut desplaçar-me a Barcelona. Em va agradar molt estudiar Dret, però no tant fer d'advocat. N'havia de viure perquè Presència no em donava cap ingrés. Alternava la feina al setmanari amb l'advocacia i els plects. M'hi dedicava amb cos i ànima.»

–**La vocació literària va lligada a la del periodisme?**

–«Mai no vaig tenir intenció d'escriure cap llibre, abans de saber que n'acabaria publicant molts. *Girona grisa i negra* va néixer d'un encàrrec d'en Josep M. Castellet, però a mi em venia gros i vaig proposar d'implicar-hi també els meus companys de *TeleXpres*. Per què després això passa a ser literatura? Suposo que perquè ja devia llegir molt i

perquè sempre he apreciat l'estil dels escriptors. Mai no he sabut escriure de premsa, i crec que seria un mal periodista, en aquest sentit, perquè la immediatesa em faria molta nosa. En un diari hauria patit molt. Segueixo més el criteri d'en Carles Rahola, que buscava en els seus articles una punta de literatura. Quan vaig deixar de fer periodisme de carer, vaig poder dedicar-me a aquest altre que invitava a tenir més cura de l'estil. Moltes vegades, més que el tema, m'agrada trobar un començament i un acabament. Amb totes les distàncies, un article és com un poema. Et surt un vers i no el pots deixar perdre. També m'ha preocupat que la prosa tingui una certa música, que soni bé, que es pugui llegir en veu alta. És una mania que vaig descobrir que compartia amb en Miquel Pairoli.»

—**Amb la distància, com va lora aquell anys de Presència?**

—«A la meua edat va bé escriure sobre coses assossegades i tranquil·les, però aquella batalla constant per tirar endavant un setmanari és irrepètible. S'ha d'haver viscut per saber l'estímul que suposa la prohibició per a la creativitat. Com més t'intenten silenciar, més ganes tens de parlar. I això que tots érem políticament ingenus, tots menys en Francesc Ferrer, que era el que tenia més formació ideològica. Els altres érem crítics però ens faltava una consciència profunda de la situació. Va ser el fet de trobar-nos al camp de batalla, que va donar-nos aquest coneixement. Pels altres, llançar-se a l'acció és una conseqüència de la meditació. Per nosaltres, va ser al revés: l'acció ens va portar a la reflexió i al compromís. Abans d'això, pensàvem que estàvem fent una altra *Vida Catòlica* però sense el Bisbat al darrere. Jo mateix era molt ingenu. Quan em vaig anar a examinar a Madrid de periodisme, el president del tribunal, que era el director general de Premsa, Adolfo Muñoz Alonso,

Aragó, amb el seu oncle Rafael Masó al fons. / LLUÍS SERRAT

El degà de la premsa a Girona

Narcís-Jordi Aragó (Girona, 1932) ha exercit quaranta anys d'advocat però serà recordat sobretot pel temps que robava als plets per editar unes publicacions avui històriques. Responsable de *Vida Catòlica* des de 1962, es va convertir en el director de la renovada *Presència* el juny de 1967, un any després que entrés en vigor la Llei de Premsa de Fraga, més permissiva que la de 1938, decretada en plena guerra, però prou ambigua per no deixar de ser perversa. Aragó ha estat també corresponsal de *Tele/eXpres*, entre 1970 i 1980, i director de la *Revista de Girona*, càrrec que va deixar el 2009, «just abans de fer-hi nosa».

em va preguntar quin articulista m'agradava més, i vaig dir sense dubtar el nom de Josep M. Massip, el corresponsal del *Diario de Barcelona* a Washington. L'home va obrir uns ulls com dues taronges i em va interrogar àvidament per les raons d'aquella preferència. Jo anava amb el lliri a la mà: no tenia ni idea que Massip era a Washington exiliat.»

—**En aquell ambient repressiu, com van aconseguir catalanitzar la revista?**

—«La llei tenia llacunes. Per exemple, no parlava enlloc de l'idioma, i vam començar a fer el

viu publicant algun text en català. Ara això seria impossible: ningú s'oblidaria d'esmentar la llengua. Però llavors, no sé si per un excés de confiança, perquè donaven per fet que tothom entendria que el castellà era l'única opció imaginable, aquest buit legal ens va permetre anar fent *Presència* en català. L'únic que vam mantenir en castellà van ser els crèdits, i durant un temps, també la portada».

—**I mai ningú no va dir-hi res?**

—«No. En una ocasió vam organitzar un número oral, i just

abans de començar l'acte, el comissari de policia es va presentar amb ordres del governador civil, Víctor Hellín, perquè la lectura fos en castellà. Sobre els actes públics, sí que hi havia disposicions. "Doncs ja podem plegar", vaig dir jo. Al final, va acceptar que l'acte es fes en català, encara que va advertir-nos que n'hauria de donar *parte*. Tota l'estona el vaig tenir assegut al costat, i només va protestar quan el Mag Xevi, després de fer sortir d'un barret una bandera espanyola, barrejant paperets de colors també en va treure una senyera. "Esto no estaba previsto", em va apuntar, sec. Però mai no va arribar cap sanció.»

—**Com veu el canvi de model de periodisme, amb l'auge dels mitjans digitals?**

—«És com sempre: la ràdio havia de matar la premsa, la televisió havia de matar la ràdio, la televisió havia de matar el cinema... Al final, no s'ha hagut de morir res, però tots n'han resultat modificats. Ara bé, internet sí que fa por que no acabi matant la resta. Hi ha una precipitació que no existia abans. Tot ha d'estar triturat, fragmentat.»

—**Aquest canvi ja l'ha notat, en la premsa escrita?**

—«Abans un senyor sabia un fet, el contrastava, el redactava i el feia saber. Això ja s'ha perdut. Mentre el periodista treballa en una informació, algun indocumentat ja l'ha penjat a la xarxa, probablement inexacta i per descomptat mal escrita, però el cas és que quan tu publiques una notícia al diari, el teu veí ja fa hores que la sap. Què ha de fer, doncs, el periodista? Si té humor i ganes i li paguen, haurà de dedicar-se a la investigació, o a l'opinió. El diari de paper per mi encara és insubstituïble: a dins hi ha empaquetada i ordenada tota l'actualitat del dia. Els que busquen la informació per internet em temo que no tenen aquesta visió completa. La gent es pensa que sap més coses, però en realitat sovint només llegeix xafareries i rumors.»